

صندوق بیمه کشاورزی

گزارش عملکرد صندوق بیمه کشاورزی طی سالهای اخیر

تهیه و تنظیم:
گروه خدمات مدیریت و برنامه ریزی

آبان ۱۳۹۲

بخش کشاورزی در اقتصاد کشورهای در حال توسعه، بویژه ایران به سبب در بر گرفتن فعالیت جمع کثیری از جمعیت، جایگاه ویژه ای دارد (فائو، ۱۹۸۸) و لزوم بکارگیری تمامی توان و امکانات جهت افزایش فعالیتهای تولیدی این بخش و حمایت از تولیدکنندگان و ماندگاری آنها در کانونهای تولید بیشتر احساس می شود. با وجود اهمیت بخش کشاورزی، فعالیت در این بخش با سایر فعالیتهای تولیدی و اقتصادی تفاوتهایی دارد، از جمله اینکه به علت اتکای زیاد کشاورزی به طبیعت، ذاتاً فعالیتی پرخطر و توأم با ریسک به شمار می آید. بدین ترتیب و به منظور کاهش خطر ریسک فعالیتهای کشاورزی، نظامهای مختلفی پیشنهاد شده است که از آن جمله می توان به نظام بیمه کشاورزی اشاره کرد. این نظام را میتوان یکی از ابزارهای مناسب جهت حمایت از منابع مالی تولیدکنندگان و سرمایه گذاران این بخش در هنگام بروز حوادث قهری و طبیعی دانست که از سوی صاحب نظران علوم اقتصادی کشورهای مختلف مورد تأکید جدی قرار گرفته است.

عملکرد صندوق بیمه کشاورزی طی سالهای اخیر

- سابقه:

* قانون بیمه محصولات کشاورزی در سال ۶۲ با هدف انجام بیمه محصولات کشاورزی، دام، طیور و ... در مقابل خسارتهای ناشی از سوانح طبیعی و حوادث قهری نظیر تگرگ، طوفان، خشکسالی و ... و امراض واگیر حیوانی عمومی و قرنطینه ای برای نیل به اهداف و سیاستهای بخش کشاورزی تصویب و ابلاغ گردید.

* اساسنامه قانونی صندوق بیمه کشاورزی در سال ۶۳ با حدود عملیات و ساختار سازمانی و تکالیف قانونی با تأکید بر تأسیس در بانک کشاورزی تصویب و ابلاغ گردید.

* در سال ۱۳۶۳ بیمه محصولات کشاورزی با دو محصول پنبه و چغندر قند آغاز و در حال حاضر بیش از ۱۵۳ مورد بیمه ای (اعم از محصول و فعالیت) رسیده است.

- ظرفیتهای ایجاد شده در بستر عملیات فنی و اجرایی بیمه کشاورزی (اقدامات اجرایی)

- ۱- اعلام ظرفیت بیمه پذیری براساس مطالعات و بررسیهای انجام شده (که به دلیل اختیاری بودن بیمه و نیز محدودیت منابع مالی صددرصد اهداف تحقق نیافته است) : محصولات زراعی (۸۵٪) ، محصولات باغی (۸۹٪) ، طیور (۱۰۰٪) و محصولات فعالیتهای زیربخش دام ، آبزیان و منابع طبیعی (۹۵٪) .
- ۲- ساماندهی شبکه کارگزاران در قالب شرکتهای خدمات بیمه کشاورزی (۳۴۱ شرکت با بکارگیری حدود ۵۰۰۰ نفر از فارغ التحصیلان رشته های کشاورزی)
- ۳- بهره گیری از کلیه ظرفیت های تولیدی و صنفی بخش کشاورزی با اولویت تشکلهای تخصصی در امور کارگزاری (۲۵ فقره تفاهم نامه همکاری)
- ۴- استفاده از شرکتهای خدمات مشاوره ای و فنی مهندسی وزارت جهاد کشاورزی در توسعه سطوح بیمه- ای
- ۵- ورود به عرصه بیمه عوامل تولید با تصویب ماده واحده اصلاح قانون بیمه محصولات کشاورزی مصوب سال ۱۳۸۷
- ۶- بسترسازی به منظور حضور شرکتهای بیمه تجاری (امضاء تفاهم نامه همکاری با ۱۴ شرکت بیمه تجاری مانند آسیا ، نوین ، کارآفرین ، البرز و ...)
- ۷- بکارگیری فناوریهای نوین مانند سنجش از دور ، عکسهای هوایی و GPS در عملیات بیمه کشاورزی و اجرای پروژه های مطالعاتی در این زمینه
- ۸- توسعه قابل ملاحظه روند پروژه های تحقیقاتی در دو بخش موضوعی و محصولی از سال ۸۸ به بعد با بهره برداری از مراکز تحقیقات تخصصی بخش کشاورزی
- ۹- بازنگری و اصلاح روند عملیات اجرایی بیمه کشاورزی به منظور تسریع در روند اجرایی و افزایش رضایتمندی بیمه گذاران
- ۱۰- ایجاد بسترهای لازم به منظور کمک به تحقق سیاستهای بخش به ویژه برنامه های ارائه شده در راستای پیشگیری و کاهش خسارتهای وارده
- ۱۱- توسعه روشهای بیمه گروهی و منطقه ای به منظور حمایت از شاخصهای تولیدی مناطق (تضمین تولید برنج و گندم و چای در استانهای مازندران و بوشهر و گیلان)
- ۱۲- بهره برداری از سامانه الکترونیکی بیمه کشاورزی در بستر وب به منظور خدمات رسانی بهتر و بیشتر با سرعت بالاتر به بیمه گذاران

۱۳- سازماندهی اجرایی از طریق ستادهای بیمه و تشکل کارگروههای تخصصی به منظور ارتقاء کیفی خدمات بیمه و تمرکز زدایی در تصمیم گیریهای مربوط

۱۴- توسعه قابل توجه فعالیتهای آموزشی و اطلاع رسانی با استفاده از ظرفیتهای ایجاد شده در بستر شبکه ترویج

۱۵- ارتقاء امور نظارت، بازرسی و حسابرسی عملیات بیمه کشاورزی

۱۶- برقراری سیستم دریافت و پرداخت متمرکز الکترونیکی

۱۷- برقراری فرآیند احتساب تخفیف در حق بیمه ها در راستای سیاستهای بخش کشاورزی

۱۸- پهنه بندی مناطق مختلف کشور از نظر احتمال وقوع خطر با توجه به مطالعات انجام شده به منظور کاربرد در محاسبات فنی بیمه ای

۱۹- تدوین دستورالعملهای تعیین پتانسیل تولید و ارزیابی خسارت به تفکیک عوامل قهری و مدیریتی با بهره برداری از استانداردهای تعیین شده در نتایج مطالعات و تحقیقات انجام شده توسط محققان و مراکز تحقیقات تخصصی

- رکودهای ده ساله:

بالاترین عملکردهای بیمه کشاورزی در ده ساله منتهی به سال زراعی ۹۱-۹۰ به شرح ذیل می باشد .

برخی از شاخص های توسعه بیمه کشاورزی در ده ساله اخیر (رکوردها)

(عملکرد مقایسه ای)

۱- بیمه محصولات زراعی: از ۲ میلیون هکتار به ۵/۸ میلیون هکتار (۲/۹ برابر)

۲- بیمه محصولات باغی: از ۱۲ هزار هکتار به ۵۱۰ هزار هکتار (۴۲/۵ برابر)

۳- بیمه دام: از ۲ میلیون واحد دامی به ۱۴ میلیون واحد دامی (۷ برابر)

۴- بیمه طیسور: از ۹ میلیون قطعه به ۸۹۰ میلیون قطعه (۹۸ برابر)

۵- بیمه آبزیان: از ۱۶ میلیون مترمربع به ۷۵ میلیون مترمربع (۴/۷ برابر)

۶- بیمه منابع طبیعی: از ۳۴۰ هزار هکتار به ۳/۵ میلیون هکتار (۱۰/۳ برابر)

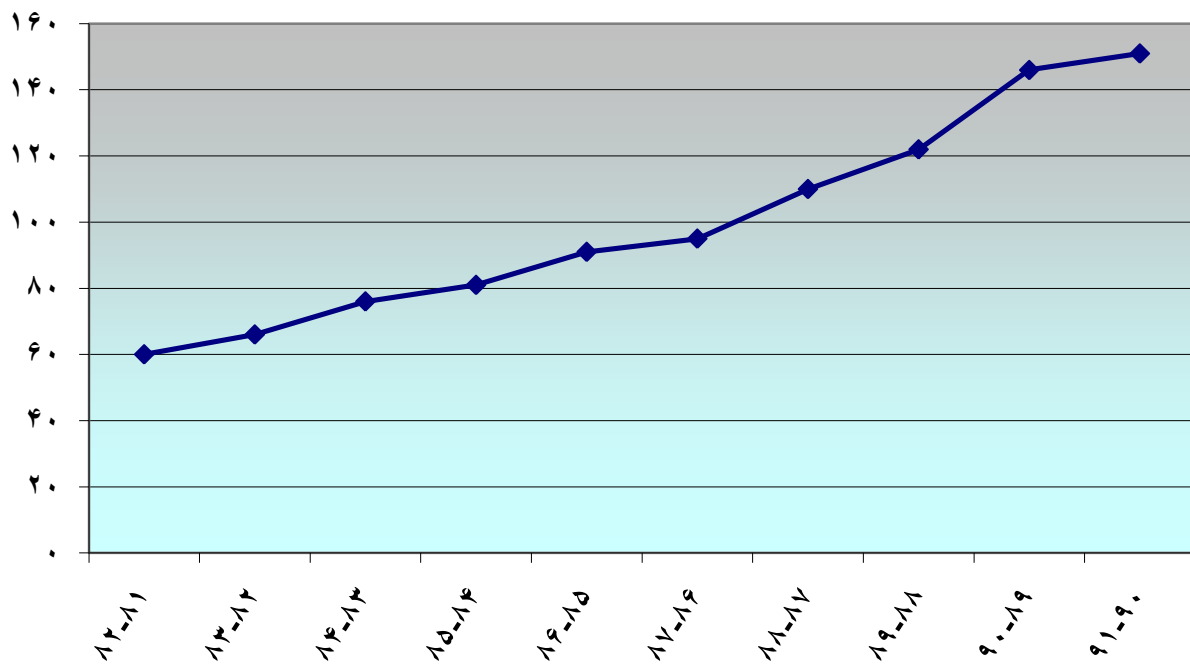
۷- تعداد بیمه‌گذاران: از ۴۰۰ هزار نفر به بیش از ۲ میلیون نفر
(۵ برابر)

۸- حق بیمه دریافتی از بیمه‌گذار: از ۶۰/۴ میلیارد ریال به ۲۳۵۷ میلیارد ریال
(۳۹ برابر)

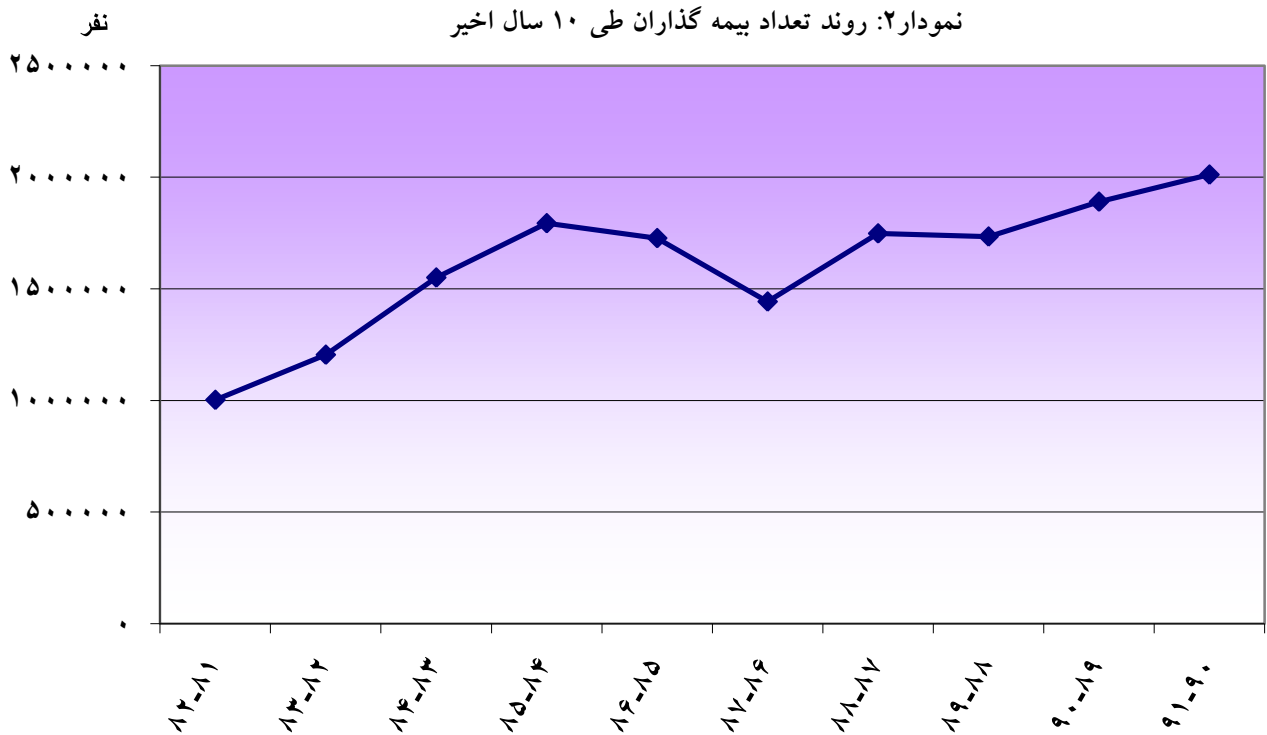
۹- غرامت پرداختی: از ۳۵ میلیارد ریال به ۱۱۰۰۰ میلیارد ریال (۳۱۴ برابر)

۱۰- تعداد محصولات تحت پوشش بیمه: از ۳۷ محصول به ۱۵۳ محصول و فعالیت
(۴ برابر)

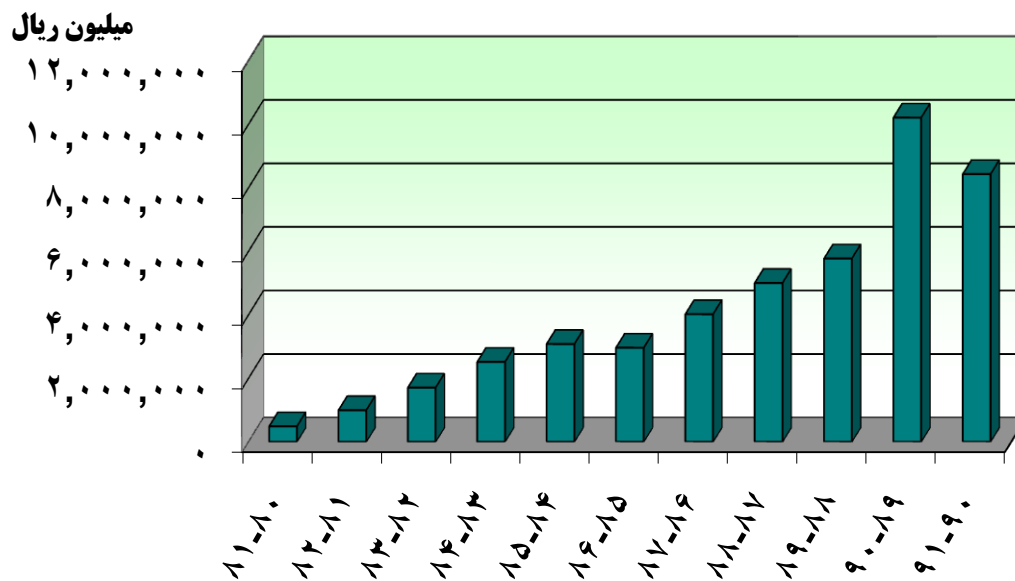
نمودار ۱: روند ۱۰ ساله تعداد محصول و فعالیت های تحت پوشش بیمه

نمودار ۲: روند تعداد بیمه گذاران طی ۱۰ سال اخیر

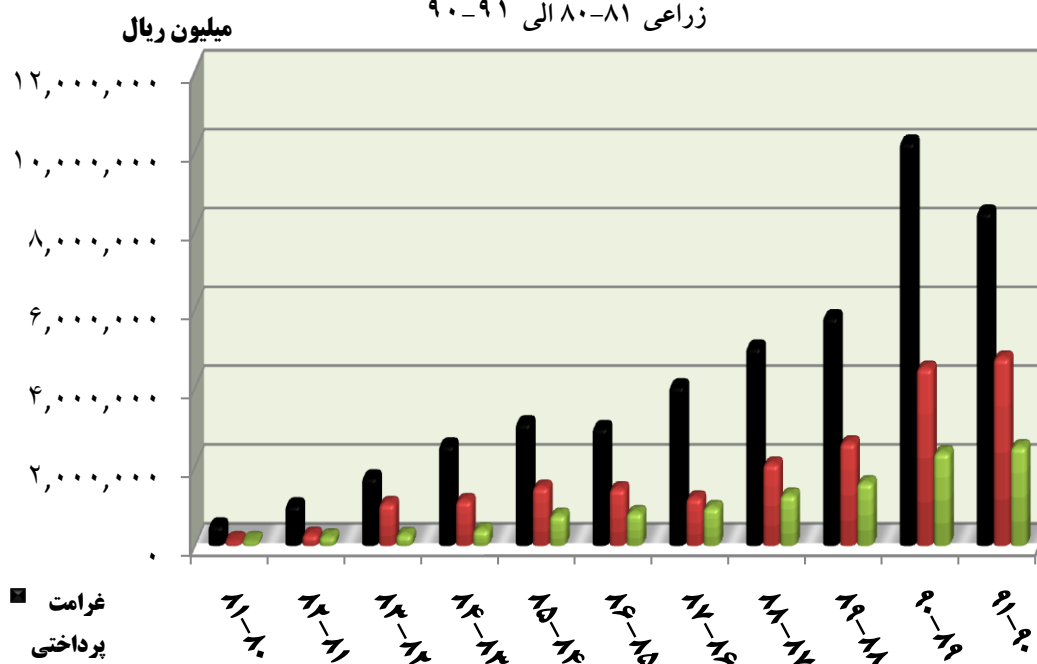

نمودار ۳: غرامت پرداختی طی سال های زراعی ۸۰-۸۱ الی ۹۰-۹۱

نمودار ۴: مقایسه غرامت پرداختی و حق بیمه (سهم دولت + سهم کشاورز) طی سال های

زراعی ۸۰-۸۱ الی ۹۰-۹۱

جدول ۱: روند سطح و میزان بیمه کشاورزی طی ۱۰ سال اخیر به تفکیک نوع فعالیت

درصد رشد طی ۱۰ سال	روند سطح و میزان بیمه کشاورزی طی ۱۰ سال اخیر به تفکیک نوع فعالیت										سال زراعی زیربخش فعالیت
	90-91	89-90	88-89	87-88	86-87	85-86	84-85	83-84	82-83	81-82	
۲۰	۵,۸۲۳	۵,۶۴۴	۴,۲۲۲	۴,۸۱۴	۳,۲۳۷	۵,۰۳۱	۵,۲۹۹	۵,۳۹۶	۵,۱۳۱	۴,۸۴۵	زراعت (هزار هکتار)
۲۶۹	۵۰۹	۴۹۶	۴۲۷	۳۷۹	۳۱۴	۳۷۱	۴۰۹	۳۱۹	۲۱۰	۱۳۸	باغات (هزارهکتار)
۱۱۸	۱۳	۱۳	۱۰	۱۴	۱۰	۱۱	۱۰	۹	۶	۶	دام (میلیون واحد دامی)
۷۵۸	۸۹۲	۸۶۱	۵۹۴	۵۰۵	۵۱۲	۵۱۳	۵۰۰	۳۷۵	۲۸۹	۱۰۴	طیور (میلیون قطعه)
۶۰	۷,۴۴۳	۵,۵۱۷	۳,۹۴۶	۳,۸۸۰	۵,۰۰۳	۴,۰۵۰	۴,۹۳۴	۷,۴۷۱	۳,۴۲۳	۴,۶۵۳	آبزیان (هکتار)
۸۲	۳,۰۲۵	۳,۰۱۴	۳,۰۹۰	۳,۶۶۲	۲,۴۸۸	۱,۹۸۰	۲,۹۰۷	۲,۶۴۱	۲,۴۱۲	۱,۶۶۴	منابع طبیعی (هزارهکتار)

جدول ۲: آمار کلی حق بیمه و غرامت های پرداختی از سال زراعی ۸۲-۸۱ الی ۹۲-۹۱ (میلیون ریال)

سال	حق بیمه سهم دولت	حق بیمه سهم گذار	غرامت پرداختی
81-82	243,318	183,338	993,465
82-83	1,025,512	238,722	1,703,278
83-84	1,099,068	357,927	2,513,758
84-85	1,439,180	730,765	3,076,487
85-86	1,399,303	793,057	2,957,415
86-87	1,166,371	923,440	4,016,073
87-88	2,028,952	1,240,573	4,998,834
88-89	2,565,400	1,550,752	5,767,879
89-90	4,462,241	2,313,057	10,203,992
90-91	4,719,551	2,465,694	8,425,635
91-92	3,930,000	2,015,000	11,617,000*

* آمار غرامت مربوط به سال زراعی ۹۲-۹۱ پیش بینی می باشد.

چالشها:

- فقدان فضای رقابتی در عرضه خدمات بیمه کشاورزی
- نبود سازوکار بیمه اتکایی
- عدم تنوع در تأمین منابع مالی
- مشکلات نظام پرداخت یارانه‌ای دولت
- نگاه به بیمه کشاورزی به عنوان ابزار پرداخت‌های انتقالی دولت و حمایت مالی
- مخاطرات اخلاقی (تغییر رفتار بیمه گذار پس از پوشش بیمه ای)
- انتخاب نامناسب (گرایش بهره برداران پرریسک به بیمه)
- نظام خرده مالکی، دهقانی و معیشتی روستائیان و کشاورزان و پراکندگی واحدهای تولیدی
- ماهیت ریسک در بخش کشاورزی (از نظر شدت، تواتر و تنوع)
- فقدان نظام آماری و اطلاعاتی مناسب و نبود اطلاعات دقیق اقلیمی
- ساختار نامناسب واحدهای تولیدی و نبود استانداردهای مناسب برای محیط‌های تولیدی و دسته‌بندی آنها

- ضعف نظام‌های پایش و مراقبت در جهت کنترل امراض و بیماریها
- نبود مشوق‌ها و شرایط مطلوب برای ورود بخش خصوصی به خدمات بیمه‌ای در بخش کشاورزی
- ضعف پژوهش‌ها و تحقیقات پایه درخصوص رشد گیاهان در شرایط مختلف آب‌وهوایی

راهکارها:

الف) میان مدت

- تدوین نظام جامع بیمه کشاورزی به منظور گسترش حوزه فعالیت صندوق بیمه وجایگزینی تدریجی بیمه به جای سایر سازوکارهای کمک به تولیدکنندگان و خسارت دیدگان بخش
- ایجاد زمینه‌های لازم به منظور کاهش اتکاء بیمه کشاورزی صرفاً به منابع دولتی
- تنوع بخشیدن به منابع مالی
- بهبود مدیریت منابع و مصارف در جهت افزایش درآمدهای بیمه ای
- توجه به نقش بیمه در ارتقاء مدیریت تولید
- هدفمند کردن یارانه‌های بیمه کشاورزی

- برقراری بیمه اتکایی در بخش کشاورزی
- بهینه سازی ساختار تشکیلاتی به منظور اثربخشی حاکمیت از طریق حذف امور تصدی گری و تمرکز صندوق بیمه در حوزه سیاستگذاری، هدایت، حمایت و نظارت و واگذاری کلیه عملیات اجرایی بیمه کشاورزی به بخش خصوصی
- بهره مندی کامل و جامع از فناوری اطلاعات در ایجاد نظام مدیریت داده و اطلاعات یکپارچه، به روز و کارآمد به منظور جمع آوری، پردازش، انتقال و تبادل اطلاعات بیمه ای

ب) کوتاه مدت

- گسترش حوزه فعالیتهای صندوق بیمه از محصول به سایر فعالیتها از قبیل سرمایه گذاریها و زیربنایها در بخش کشاورزی
- اصلاح ساختار بیمه کشاورزی در جهت واگذاری کلیه امور تصدی گری به بخش غیر دولتی و استفاده از شبکه کارگزاران خصوصی
- متنوع نمودن منابع مالی صندوق بیمه با بهره گیری از منابع مالی سایر مراجع دولتی از جمله ستاد حوادث غیر مترقبه، مناطق محروم و اعتبارات استانی
- ایجاد زمینه رقابت در صنعت بیمه کشاورزی از طریق مشارکت سایر بیمه های بازرگانی
- گسترش اطلاع رسانی خدمات بیمه کشاورزی به بهره برداران بخش
- تفکیک مناطق پرخطر، متوسط خطر و کم خطر با توجه به آمار عملکرد بیمه و بهره گیری از آن در تدوین برنامه های الگوی کشت مناطق
- ایجاد مکانیسمهای ورود فناوریهای نوین در ارائه خدمات بیمه کشاورزی
- توسعه همکاریهای علمی، پژوهشی، آموزشی و اجرایی با مراکز آموزش عالی، دانشگاهی، مؤسسات پژوهشی و مؤسسات بین المللی در زمینه بیمه کشاورزی
- بازنگری و اصلاح ردیف بودجه صندوق بیمه کشاورزی در قوانین بودجه جهت ایفای تعهدات صندوق بیمه کشاورزی با توجه به چالشهای اشاره شده
- تخصیص اعتبار سالانه در ردیفهای بودجه ای و پادار بودن این ردیف ها و تخصیص ۱۰۰ درصد این منابع در طول سال و ایجاد سازوکار مستمر سالانه در این زمینه .

